

УДК 321:327

DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.32>

ПРОСУВАННЯ ПОЛІТИКО-ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ: ІНСТИТУЦІЙНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ЗАСАДИ

Маргарита Кондратова

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
просп. Гагаріна, 72, 49010, м. Дніпро, Україна

Розглядається специфіка бенефіціарів політики сталого розвитку в глобальному вимірі. З'ясовується значення екоцінностей для самодостатніх локальних громад, життєдіяльність яких ґрунтується на принципах соціального капіталу, довіри та відкритості. Вивчається значення міркувань консенсусу суспільства стосовно екологічних цінностей, балансу інтересів економіки споживання та природоохоронної політики. Розкриваються рівні політичних публічних обговорень, прозорого представництва інтересів та легальних засобів переконання щодо доцільності екологічно дружнього середовища. Встановлюються особливості інтеграції до європейського ціннісного простору, яка передбачає глибоке розуміння значення екологічно дружньої поведінки (eco-friendly behavior). Обговорюється проникнення «інвайроментальних» міркувань до процесів ухвалення політичних рішень і ці тенденції не є повною мірою сталими. Метою статті є встановлення специфіки просування екологічних цінностей національного та міжнародного інституційного рівня з урахуванням організаційних та комунікаційних особливостей. У статті використані класичні методи політичної науки (системний та структурно-функціональний) та поширені загальнологічні методи (аналізу, синтезу). Досліджуються масштабність перетворень в інституційному вимірі просування цінностей захисту навколишнього природного середовища. З'ясовується специфіка інститут політичного лідерства як важливої ланки в просуванні цінностей сталого розвитку та екологічно дружньої поведінки. Розкрито зміст та динаміку оновлення інформації щодо конкретної ситуації із захисту навколишнього природного середовища в різних регіонах світу. Встановлено особливості моніторингу та підтримки діючих програм сталого розвитку, забезпечують координацію та планування перспективних напрямків консультування та інформування. Досліджуються програми та інститути, які мають чітко визначений функціонал щодо постійного оновлення та пошуку нових шляхів утвердження екологічного порядку денного. З'ясовуються спроможність інституційних, організаційних та комунікаційних чинників просування сталого розвитку щодо трансформації національного і міжнародного порядку денний. Наголошено, що наявність багатьох міжнародних форумів та ініціатив стосовно просування екологічних цінностей поступово змінює ситуацію на національному рівні.

Ключові слова: екологічні цінності, соціальний діалог, політична співпраця, політичні інститути.

Вступ. Політичний вимір сталого розвитку конкретизується в сучасних суспільних науках у предметних контекстах прийняття рішень, реалізації міжнародних проєктів, забезпечення доступу до публічної інформації. політики сталого розвитку в глобальному вимірі виступають самодостатні локальні громади, життєдіяльність яких ґрунтується на принципах соціального капіталу, довіри та відкритості. Водночас реалізація принципів сталого розвитку на всіх рівнях міжнародної співпраці, а також на національному рівні вимагає аналізу конкретних інституційних конфігурацій, моделей побудови політичної співпраці. Визначення перспективних каналів просування інвайроменталістської інформації в умовах сучасної України значно уповільнилося, зважаючи на важкі часи неспровокованої масштабної агресії. Актуальним є питання відбудови країни на принципах сталого розвитку. У зв'язку з цим першочерговими стають міркування консенсусу суспільства стосовно екологічних цінностей, балансу інтересів економіки споживання та природоохоронної

політики. Можливості комунікаційного утвердження коректної екологічно дружньої політичної поведінки, реалізація національної моделі сталого розвитку розпочинаються з аналізу перспектив цих перетворень. Це має відбуватися на рівні політичних публічних обговорень, прозорого представництва інтересів та легальних засобів переконання щодо доцільності екологічно дружнього середовища.

Аналіз публікацій. Проблема впровадження екологічних принципів до різних сфер життєдіяльності суспільства стала предметом багатьох міждисциплінарних досліджень. Зокрема, Р.Вевер та Дж.Фогтландер дослідили еко-ефективне створення вартості та альтернативний погляд на упаковку та екологічність [10], Дж.Фогтландер, А.Шіпенс, Н.Боккен та ін. здійснили комбінований аналіз екологічно ефективного створення вартості при переробці [9], Г. Д. Ніраджа намагався віднайти баланс між політичними та екологічними цінностями [7], П. Кольер в рамках щорічного політологічного огляду розглядав співвідношення культури, політики та економічного розвитку [3], К. Наяр, встановлював компоненти політики «сталого розвитку» [6]. Поряд з цим, існує потреба вивчення міжнародних політичних механізмів просування екологічних цінностей та принципів сталого розвитку до світового політичного порядку денного.

Метою роботи є встановлення специфіки просування екологічних цінностей національного та міжнародного інституційного рівня з урахуванням організаційних та комунікаційних особливостей. **Завданням** статті є презентація ключових інституційних вимірів просування екологічних цінностей в політиці.

Основний зміст. Дискусії стосовно політичного змісту сталого розвитку тривають вже досить значний період часу. На сучасному етапі в Україні в умовах зовнішньої агресії та війни ці питання, на жаль, не є пріоритетними. Водночас інтеграція до європейського ціннісного простору передбачає глибоке розуміння значення екологічно дружньої поведінки (eco-friendly behavior). Це стосується не лише населення, а й політичних еліт. Відповідно обговорення має здійснюватися на політико-інституційному рівні. Т. О'Ріордан і Х. Войзі вважають, що «нинішній підхід до сталого розвитку може бути лише химерою, теоретичною позицією, яка привертає увагу, стимулює дискусії та підвищує обізнаність щодо масштабів та взаємопов'язаних складнощів змін, які необхідно буде зробити при переході до менш нежиттєздатного світу. Дуже мало було досягнуто для зміни курсу, і інститути соціального та економічного порядку ще не відреагували жодним значущим чином»[8, р. 2].

Політика сталого розвитку виступає інституційним середовищем просуванням екологічних цінностей через незворотність та неминучість наслідків агресивного поводження з природою. На сучасному етапі відбувається проникнення «інвайроментальних» міркувань до процесів ухвалення політичних рішень і ці тенденції не є повною мірою сталими. Відповідно вони вимагають укріплення через просування проблематики сталого розвитку до порядку денного політичних обговорень та публічного врядування. «Питання справедливості, зокрема покращення добробуту обох екосистем, які знаходяться під загрозою критичної зникнення, і людських популяцій, яким загрожує некерована катастрофа, стануть домінувати над правилами ефективності при визначенні оцінки, уникнення ризику та аналізі витрат і вигод. Громадяни повинні будуть «залучитися» до процесу управління, щоб мати слово на наступному етапі переходу. Стійка (sustainable) політика буде підтримуватися колективістською державою, яка має намір піклуватися про глобальні надбання», наголошують Т. О'Ріордан і Х. Войзі [8, р. 3].

Укріплення порядку денного природоохоронних цінностей та політичного контексту сталого розвитку визначає постійне проведення цих питань на інституційних публічних слуханнях: конференціях, круглих столах тощо. Політичний аспект сталого розвитку передусім передбачає досягнення консенсусу та переконання всіх задіяних сторін.

На думку Т. О'Ріордан і Х. Войзі «сталій розвиток – це ідея неоренесансу, яка охоплює всі зусилля людини та виживання планети. Хто міг би протистояти цьому? Круглі столи, які виникли в низці країн, зберігаються, тому що члени, зібрані з різних секторів суспільства, мають бажання досягти певної форми консенсусу, незалежно від того, наскільки незадовільним це може бути з їх початкової точки зору» [8, р. 4].

Охоплення ідеями сталого розвитку якнайширшої аудиторії означає консенсус щодо майбутніх масштабних перетворень в інституційному вимірі просування цінностей захисту навколишнього природного середовища. Це означає залучення як найбільшої кількості людей, які поділяють екологічні цінності, вважають їх актуальними. П. Гровер, А.К. Кар, С. Гупта і С. Модгіл звертають увагу на емпіричне підтвердження доцільності просування цінностей та цілей сталого розвитку. «Важливість і критичність цілей сталого розвитку підтверджують 195 країн-членів. Для його повноцінного прийняття та впровадження його необхідно розуміти масами, а політичні лідери є важливими агентами, які залучають різноманітні спільноти через соціальні мережі, такі як Twitter», стверджують вчені [4].

Поширення цінностей сталого розвитку на рівень глобальних стратегічних рішень визначає необхідність уваги до інших суміжних сфер, які підтримують глобальну політичну стабільність та інституційну спроможність. Ідеться про гендерну рівність та права меншин, публічний захист яких має великий суспільний резонанс. Як справедливо вказують П. Гровер, А. Кар, С. Гупта і С. Модгіл, «політичні лідери повинні прийняти багаторівневий підхід до цілей сталого розвитку, який має багато зацікавлених сторін. Крім цього, необхідно спільно сприяти зміцненню спроможності екосистеми протистояти небезпечним і природним катаклізмам. Важливо мати демографічний баланс. Тому потрібна гендерна рівність на робочому місці, в освіті та на керівних посадах. Це має викоринити всі форми дискримінації жінок для досягнення сталої цілі гендерної рівності» [4].

Цінності та інституційні пріоритети сталого розвитку на сучасному етапі набувають поширення не лише через необхідність та актуальність для суспільства, але й через мотивації політичних суб'єктів. Інститут політичного лідерства є важливою ланкою в просуванні цінностей сталого розвитку та екологічно дружньої поведінки. Ця тема забезпечує популярність політичних лідерів та зростання показників їх рейтингів. П. Гровер, А. Кар, С. Гупта і С. Модгіл слушно стверджують, що «завдяки поширенню інформації про цілі сталого розвитку буде легше не тільки досягти порядку денного на 2030 рік, але й політичні лідери також можуть отримати від цього користь, підтримавши такі важливі та критичні питання. Зрештою, це принесе користь відповідним країнам і, отже, зробить світ більш сталим місцем» [4].

Важливим чинником просування інвайроменталістських цінностей на глобальному рівні виступає інституційна діяльність ООН. Ця міжнародна організація на системному рівні опікуються підтримкою програм та проектів сталого розвитку. Також відбувається постійне оновлення інформації щодо конкретної ситуації із захисту навколишнього природного середовища в різних регіонах світу. Департамент ООН з економічних і соціальних питань сталого розвитку відзначив, що «діяльність зі зміцнення інституційного потенціалу також спрямована на зміцнення та підтримку спроможності держав і суспільств розробляти та впроваджувати стратегії, які мінімізують негативний вплив поточних соціальних, економічних та екологічних криз та викликів, що виникають. Як наскрізний вихідний пункт, діяльність з розбудови потенціалу сприяє інтеграції Порядку денного на період до 2030 року та цілей сталого розвитку у національні рамки планування сталого розвитку, обмін набутими уроками та передовою практикою через семінари та відповідні заходи» [2].

Ініціативи ООН зі сталого розвитку постійно оновлюють засоби досягнення проміжних та стратегічних цілей. Департаменти організації ведуть моніторинг та підтримку

діючих програм сталого розвитку, забезпечують координацію та планування перспективних напрямків консультування та інформування. Департамент ООН з економічних і соціальних питань сталого розвитку наводить приклад, згідно яким «у співпраці з кількома партнерами в 2019 році відділ у співпраці з партнерами запустив «Прискорювач партнерства на 2030 рік», щоб допомогти прискорити та розширити ефективні партнерські відносини для досягнення цілей сталого розвитку. Ініціатива передбачає дослідження ефективних практик партнерства та розвитку потенціалу відповідних зацікавлених сторін для розвитку та впровадження партнерства для просування цілей сталого розвитку. Прискорювач партнерства зосереджується на підтримці країн, що розвиваються, у створенні нових партнерств для просування цілей сталого розвитку шляхом посилення співпраці між зацікавленими сторонами та секторами на національному рівні» [2].

Міжнародна підтримка цінностей сталого розвитку ґрунтується, як вже зазначалося, на процедурах обговорень та ухвалення витрати ресурсів на екологічні програми. Програми та інститути мають чітко визначений функціонал щодо постійного оновлення та пошуку нових шляхів утвердження екологічного порядку денного. Згідно з даними політичного форуму високого рівня ООН, «у рамках своїх механізмів подальшої діяльності та огляду Порядок денний на період до 2030 року заохочує держави-члени «проводити регулярні та інклюзивні огляди прогресу на національному та субнаціональному рівнях, які керуються країнами та керуються країнами» (параграф 79). Очікується, що ці національні огляди послужать основою для регулярних оглядів HLPF («Форуму високого рівня щодо сталого розвитку» ООН). Як зазначено в параграфі 84 Порядку денного на період до 2030 року, регулярні огляди HLPF мають бути добровільними, під керівництвом держав, проводитися як розвиненими країнами, так і країнами, що розвиваються, і забезпечувати платформу для партнерства, у тому числі за участю основних груп та інших відповідних зацікавлених сторін» [5].

Цілі сталого розвитку на сучасному етапі на декларативному рівні не викликають сумнівів. Однак конкретна діяльність та зміни вимагають актуалізації та розширення дій від національних урядів. На цій основі сучасні політичні обговорення зосереджують увагу на конструюванні технологічних проєктів та гуманітарних програм. Це можуть бути програми допомоги біженцям і переміщеним особам, програми запобігання голоду, надання притулку тощо. М. Бекселл та К. Йонссон вірно вказують, що «після широких глобальних обговорень та політичних переговорів Порядок денний на період до 2030 року та його цілі сталого розвитку були прийняті Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (ООН) у 2015 році, і на даний момент багато країн мають політичні структури для роботи над їх реалізацією. Існують три концепції, щоб привернути увагу до політичних якостей процесів, пов'язаних із цілями сталого розвитку: легітимність, відповідальність та підзвітність. Для того, щоб цілі політики стали ефективними у вирішенні транскордонних проблем стійкості, необхідна легітимність. Відповідальність має бути чітко розподілена між політичними інституціями, щоб реалізувати довгостроковий набір широких цілей, таких як цілі сталого розвитку» [1].

Незворотність впровадження цілей сталого розвитку на глобальному та національному рівнях забезпечується процедурами та механізмами політичної відповідальності. Декларування цілей сталого розвитку вимагає виконання в послідовному порядку. Це стосується як розвинених країн, так і країн «наздоганяючого розвитку». Як справедливо зауважують М. Бекселл та К. Йонссон, «підзвітність перед громадськістю є ретроспективним дзеркалом політичної відповідальності. «Політика цілей сталого розвитку» вносить нові знання про політичні процеси зв'язку між глобальним і національним рівнями,

зосереджуючи увагу на трьох країнах на різних рівнях соціально-економічного розвитку та демократизації: а саме в Гані, Танзанії та Швеції. Ці країни ілюструють різноманітні проблеми, пов'язані з реалізацією цілей сталого розвитку» [1].

Як свідчить досвід сталих демократій, впровадження цілей сталого розвитку є результатом клопіткої роботи низки інституцій національного рівня, включаючи парламенти, уряди, політичні сили. Додатково працюють механізми впровадження екологічно дружньої поведінки та розвитку інфраструктури сталого розвитку у виробничій та енергетичній сферах. Згідно з позицією Е. Юніти, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім, М. Дж. Відже, «кожна з інституційних домовленостей, викладених вище, нібито була (пере)налаштована для більш повного включення цілей сталого розвитку в політичний процес, інтегруючи нові критерії для обґрунтування та інформування парламентських дебатів, моніторингу та оцінки прогресу цілей сталого розвитку щодо добробуту в просторі та часі, а також культивування зростаючого багатостороннього процесу впровадження та оцінки» [11].

Цілі та цінності сталого розвитку в сучасному ЄС виступають вагомим чинником корекції дисбалансу між міркуваннями прибутку капіталістичних кампаній та соціальним розвитком. Тема захисту природи виступає основою для широкого суспільно-політичного консенсусу. Згідно з Е. Юнітою, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім, М. Дж. Відже «риторика узгодженості політики в рамках цього порядку денного ґрунтується на створенні більших торгових та інвестиційних можливостей для «як досягнення, так і отримання прибутку від цілей сталого розвитку», роблячи приватний сектор ключовим агентом у узгодженні економічних амбіцій із скороченням бідності, інклюзивним та сталим зростанням. та запобігання конфліктам» [11].

Одним з вагомих свідчень просування цілей сталого розвитку на макрополітичний порядок денний є включення цих питань до до змісту парламентських коаліційних угод. Тому зазначені цілі та цінності стають конкретними пріоритетами для діяльності урядів. Е. Юніта, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім, М. Дж. Відже переконливо доводять, що «хоча інституційні механізми для цілей сталого розвитку мали обмежений вплив на узгодженість політики як у процедурному, так і у змістовному плані, було б оманливим зробити висновок, що вони не мають ефекту. Однак, на момент написання статті тривають післявиборні переговори щодо нового уряду та коаліційної угоди» [11].

Специфікою інституційного обґрунтування сталого розвитку стають важливі перетворення діяльності політичних сил. Захистом екологічних цінностей займаються не лише профільні екологічні партії і рухи. Ця тема є вигідною і для традиційно правоцентристських і лівих політичних партій. Е. Юніта, Ф. Бірманн, Р.Е. Кім, М. Дж. Відже слушно зауважують, що «враховуючи взаємозв'язок Нідерландів із глобалізованим капіталізмом та ті наслідки, які добробут Нідерландів спричиняє для добробуту в інших місцях та в часі, досягнення загального сталого розвитку має звернути увагу на те, як економічні, соціальні та екологічні відносини мають змінитися на сталий розвиток» [11].

Отже, інституційні, організаційні та комунікаційні чинники просування сталого розвитку поступово трансформують національний і міжнародний політичний порядок денний. Очевидно, що після подолання наслідків масштабних криз (Ковід-19 та війни в Україні) питання сталого розвитку буде знову актуальним. Воно вимагає від інституційних гравців модернізації уявлень, узагальнення емпіричного досвіду, готовності до застосування інновацій.

Висновки. Таким чином, інституційне підґрунтя просування екологічних цінностей сучасного світу набуває розкриття через конкретні ініціативи міжнародних організацій, профільні установи організації об'єднаних націй, а також міжнародних корпорацій. Ці

актори різною мірою намагаються акцентувати увагу на доцільності об'єднання порядку денного публічного врядування та економічної ініціативи. Політико-інституційна конфігурація просування екологічних цінностей через еліту та провідних лідерів світу поступово втрачає свою дієвість та здійснюється радше за інерцією. На сучасному етапі актуальним є залучення до утвердження «екодружньої» політичної поведінки масових екологічних громадських рухів та спільнот. Без цього демонстрація кейсів сталого розвитку буде виглядати фрагментарною. Наявність багатьох міжнародних форумів та ініціатив стосовно просування екологічних цінностей слабо змінює ситуацію на національному рівні. Особливо це стосується держав, що розвиваються, а також сучасних потужних автократій: росії та Китаю. У цій ситуації необхідним є утвердження нових комунікаційних засобів поширення екологічних цінностей. Час вимагає потужної антикризової стратегії та застосування мережових технологій, сучасних Інтернет-платформ, роботи з лідерами думки. Тільки за таких умов екологічні політичні цінності взаємоповаги, самообмеження від радикальних дій, відкритість до діалогу та відповідальності можуть змінити порядок денний політичних обговорень, перетворити сталий розвиток на справжній мейнстрим сучасного політичного розвитку. Перспективою подальшого розвитку проблеми, порушено в даній статті, є аналіз конкретних випадків розбудови екологічно дружніх демократій.

Список використаної літератури

1. Bexell M., Jönsson K. The Politics of the Sustainable Development Goals Legitimacy, Responsibility, and Accountability. Routledge, 2021. 184 p.
2. Capacity Development. UN Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/topics/capacity-development>
3. Collier P. Culture, Politics, and Economic Development. Annual Review of Political Science. 2017. 20:1. 111–125.
4. Grover P., Kar A.K., Gupta S. and Modgil S. Influence of political leaders on sustainable development goals – insights from twitter. Journal of Enterprise Information Management. 2021. Vol. 34. No. 6. P. 1893–1916. DOI: 10.1108/JEIM-07-2020-0304
5. High-Level Political Forum. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>
6. Nayar K. R. Politics of Sustainable Development. Economic and Political Weekly, 1994. 29(22), 1327–1329.
7. Niraja G. J. Balancing Political and Ecological Values, Environmental Politics. 2001, 10:1. 65–88. DOI: 10.1080/714000508
8. O'Riordan T. & Voisey H. The political economy of sustainable development. Environmental Politics. 1997. 6:1. 1–23. DOI: 10.1080/09644019708414309
9. Vogtlander J.G., Scheepens, A.E., Bocken, N.M.P. et al. Combined analyses of costs, market value and eco-costs in circular business models: eco-efficient value creation in remanufacturing. Jnl Remanufactur. 2017. 7. 1–17. DOI: 10.1007/s13243-017-0031-9
10. Wever R, Vogtlander J.G. Eco-efficient value creation: an alternative perspective on packaging and sustainability. J Packag Technol Sci. 2013. 26(4): 229–248.
11. Yunita A., Biermann F., E. Kim R., Vijge M. The (anti-)politics of policy coherence for sustainable development in the Netherlands: Logic, method, effects. Geoforum. 2022. Vol. 128. P. 92–102.

**POLITICAL-ENVIRONMENTAL VALUES PROMOTION: INSTITUTIONAL,
ORGANIZATIONAL AND COMMUNICATION FOUNDATIONS****Margarita Kondratova***Oles Honchar Dnipro National University
ave. Gagarina, 72, 49010, Dnipro, Ukraine*

The specifics of the beneficiaries of sustainable development policy in the global dimension are considered. The importance of eco-values for self-sufficient local communities, whose life is based on the principles of social capital, trust and openness, is clarified. The importance of public consensus considerations regarding environmental values, the balance of interests of the consumer economy and environmental policy is studied. The levels of political public debate, transparent representation of interests and legal means of persuasion about the expediency of an environmentally friendly environment are revealed. Features of integration into the European value space, which provides a deep understanding of the importance of environmentally friendly behavior (eco-friendly behavior). The penetration of "environmental" considerations into political decision-making processes is discussed, and these trends are not fully sustainable. The purpose of the article is to establish the specifics of promoting environmental values of national and international institutional level, taking into account organizational and communication features. The article uses classical methods of political science (systemic and structural-functional) and common general methods (analysis, synthesis). The scale of transformations in the institutional dimension of promoting the values of environmental protection is studied. The specifics of the institution of political leadership as an important link in promoting the values of sustainable development and environmentally friendly behavior are clarified. The content and dynamics of updating information on the specific situation of environmental protection in different regions of the world are revealed. The peculiarities of monitoring and support of existing sustainable development programs are established, coordination and planning of perspective directions of consulting and information are provided. Programs and institutes that have clearly defined functionalities for constant updating and finding new ways to adopt the environmental agenda are studied. The ability of institutional, organizational and communication factors to promote sustainable development in transforming the national and international agenda is clarified. It is emphasized that the presence of many international forums and initiatives to promote environmental values is gradually changing the situation at the national level.

Key words: ecological values, social dialogue, political cooperation, political institutions.